

Disiplin Hukuku Açısından “Yüz Kızartıcı ve Utanç Verici Hareketler”^(*)

“Disgraceful and Embarrassing Conducts” in Terms of Disciplinary Law

Bilginur MARAŞ ÇANKAYA^(**)

Hazine ve Maliye Müfettişi
Hazine ve Maliye Bakanlığı

Zehra DURKUN

Hazine ve Maliye Müfettişi
Hazine ve Maliye Bakanlığı

Anahtar Kelimeler

Devlet Memurları Kanunu,
Disiplin Cezaları,
Memuriyetten Çıkarma Cezası,
Yüz Kızartıcı Suç,
Utanç Verici Hareket.

Öz

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 125'inci maddesinde devlet memurlarının yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerinin memuriyetten çıkarma cezasını gerektirdiği düzenlenmiş olmasına rağmen yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerin neler olduğu mezkûr Kanun kapsamında belirtilmemiştir. “Yüz kızartıcı suç” kavramına DMK dışındaki kanunlarda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 76'ncı maddesinde tanımlanmış bazı suçların tek tek sayılması suretiyle yer verilmiştir. Bu şekilde sayılarak belirtilen suçların toplumun ahlak değerlerini etkileyen suç tiplerinden olduğu açık olmakla birlikte aynı özellikte olduğu düşünülen “nüfuz ticareti”, “görevi kötüye kullanma” ya da toplumun vicdanına ve ahlakına daha çok tesir eden “çocuğun cinsel istismarı” gibi suçlarla ilgili kanun maddelerinde ve Anayasa'da yüz kızartıcı suç olarak açıkça yer verilmediği görülmektedir. Doktrinde ve yargı kararlarında ise yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerin neler olduğuna ilişkin farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

Bu çalışmada DMK'ya göre kişinin memuriyetten çıkarılmasını gerektiren “memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler” ile ilgili olarak özel kanunlarda yapılan düzenlemelere ve doktrindeki görüşlere değinilecek olup bu kapsamda yargının da konuya yaklaşımı ele alınacaktır.

Keywords

Civil Servants Act,
Disciplinary Penalty,
Penalty of Dismissal from Civil Service,
Disgraceful Crime,
Embarrassing Conduct.

Abstract

Although it is stated in Article 125 of the Civil Servants Act No. 657 that disgraceful and embarrassing conducts of civil servants require the penalty of dismissal from civil service, it is not specified what disgraceful and embarrassing conducts are within the scope of the aforementioned Act. The concept of “disgraceful crime” is included in some acts and in Article 76 of the Constitution of the Republic of Turkey by counting some crimes one by one without being defined. While it is clear that the crimes listed are among the types of crimes that affect the moral values of the society, crimes such as “trafficking influence”, “abuse of power”, or “sexual abuse of child”, which affect the morality and conscience of the society more deeply, are not clearly stated within the scope of the disgraceful crime. On the other hand in doctrine and judicial decisions, there are different approaches to what disgraceful and embarrassing conducts are.

In this study, opinions in doctrine, regulations made in Turkish special acts regarding “disgraceful and embarrassing conducts that are incompatible with the title of civil servant”, which require the penalty of dismissal from civil service according to the Turkish Civil Servants Act, and the approach of the judiciary to this issue will be discussed.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 07.11.2022, Kabul Tarihi: 07.03.2023.

^(**) Sorumlu Yazar.

GİRİŞ

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun¹ (DMK) 124'üncü maddesinin son fıkrasında, “*kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve yönetmeliklerin devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125'inci maddedeki disiplin cezalarından birisinin verileceği*” hüküm altına alınmıştır. 125'inci maddede ise disiplin cezalarının çeşitleri ile bu cezaların uygulanacağı fiil ve hâller kanun koyucu tarafından tek tek sayılmıştır. Disiplin cezalarının en ağırı olarak düzenlenen “devlet memurluğundan çıkarma”, söz konusu maddenin (E) bendinde yer almakta olup bu cezayı gerektiren eylemlerden biri de (g) alt bendinde “*memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak*” şeklinde belirlenmiştir. Ancak DMK'nın herhangi bir maddesinde bu hareketlerin neler olduğuna dair bir tanımlamaya ya da açıklamaya yer verilmemiştir.

DMK'da devlet memurluğuna alınacak kişilerde aranacak şartların neler olduğunun hüküm altına alındığı 48'inci maddenin (A) bendinin 5'inci alt bendi, 5728 sayılı Kanun² ile 2008 yılında değiştirilmiştir. Söz konusu kanun hükmü değiştirilmeden önce “... *devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı...*” şeklinde olup maddede yer alan “gibi” edatı yüz kızartıcı suçların bu maddede sayılanlarla sınırlı olup olmadığı ve sayılanlara benzer suçların da bu kapsamda olup olmadığı konusunda farklı görüşler oluşmasına ve tartışmalara sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte 98'inci maddede yer alan ve memurluğun sona ereceğini hükme bağlayan “... *memurluğa alınma şartlarından herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya memurlukları sırasında bu şartlardan herhangi birini kaybetmesi...*” ifadesi söz konusu tartışmaların memuriyetin sonlanması noktasında da oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Bahsi geçen kanun değişikliği sonucunda ise “yüz kızartıcı suç” kavramı madde hükmünden kaldırılmış ve memuriyete engel olan suçların isminin sayılması yoluna gidilmiştir. Bu durum memuriyetin başlangıcı ve sona ermesi anlamında konuyu netleştirmiş olsa da aynı kavramın yer aldığı mezkûr Kanun'un 125'inci maddesinde bir değişiklik yapılmamış olup devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren bazı hareketler için bu kavram kullanılmaya devam edilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nda da (TCK)³ yüz kızartıcı suçlara ilişkin bir sınıflandırma ya da tanımlama yapılmamıştır. Ancak yüz kızartıcı suçlara, bazı özel kanunlarda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın⁴ 76'ncı maddesinde, DMK'daki 48'inci maddenin eski hâline benzer şekilde, bir tanım yapılmadan bazı suçların tek tek sayılması ve ardından “gibi” edatının kullanılması suretiyle yer verilmiştir.

I. YASALARIMIZDA “YÜZ KIZARTICI SUÇ” KAVRAMININ KAYNAĞI

Bu kavramın yasalarımızda ortaya çıkışı bekçi olabilme şartları belirtilirken kullanılan “*muhilli namus ve iffet cünha ile mahkum olmamak*” ifadesinin yer aldığı 1914 tarihli “Çarşı ve Mahallat Bekçileri Hakkında Kanunu Muvakkat” ile Osmanlı hukukunda olmuştur. Sonrasında ise bu ifade “*muhilli haysiyet ve namus ile ilgili suçlardan mahkum olmamak*” şeklinde 1926 tarihli “Memurin Kanunu”nda⁵ memur olma şartları belirlenirken kullanılarak Cumhuriyet kanunlarına aktarılmıştır. Söz konusu kavram “yüz kızartıcı suç” şeklinde ilk kez 1961 Anayasası'nın 68'inci maddesinde milletvekili seçilme şartları açıklanırken kullanılmıştır. Mezkûr maddede “*zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymiş olanlar*”ın affa uğramış olsalar dahi milletvekili seçilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Daha sonra ise 1982 Anayasası'nda ve diğer bazı kanunlarda bu kavramın kullanımına devam edilmiştir.

¹ 23.07.1965 tarihli ve 12056 sayılı Resmî Gazete.

² 08.02.2008 tarihli ve 26781 sayılı Resmî Gazete.

³ 12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmî Gazete.

⁴ 09.11.1982 tarihli ve 17863 Mükerrer sayılı Resmî Gazete.

⁵ 31.03.1926 tarihli ve 336 sayılı Resmî Gazete.

Selçuk, suçların hukukumuzda “yüz kızartıcı olması ya da olmaması” ayrımının Fransız ceza sisteminden kaynaklandığını, bu sistemde “cinayet” gibi suçları işleyenlerin ahlaki bir değerlendirmeye “uslanmaz suçlular” sayıldığını, daha hafif ceza gerektiren “dolandırıcılık” gibi suçların ise bu kategoriye sokulmadığını eserinde belirtmiştir⁶. Ancak Türk hukuk sisteminde ise söz konusu kavramla ilgili bu şekilde net bir ayrım söz konusu değildir. Dolayısıyla literatürde bu kavramın Türk hukuk sistemine alınırken Fransız ceza sisteminin özündeki değerlendirme ve ölçülerin gözetilmediği, olması gereken niteliğinden uzaklaşıldığına ilişkin görüşler bulunmaktadır⁷.

II. “YÜZ KIZARTICI SUÇ” KAVRAMININ YER ALDIĞI KANUNİ DÜZENLEMELER

“Yüz kızartıcı suç” kavramı kanunlarımızda genel olarak belirli meslek grupları için mesleğe giriş şartlarının belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla bu kapsamdaki suçların işlenmesinin mesleğe girişe engel hâllerden olduğu belirtilmiştir. Bu kavramın yer aldığı başlıca kanuni düzenlemeler aşağıda sıralanmıştır:

- 2709 sayılı 1982 Anayasası’nda milletvekili seçilebilmek için gerekli şartların belirtildiği 76’ncı maddenin 2’nci fıkrası,
- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nda⁸ milletvekili seçilmesi mümkün olmayan kişilere ilişkin özelliklerin belirtildiği 11’inci maddenin (f) bendi,
- 2820 sayılı Siyasal Partiler Kanunu’nda⁹ siyasi partilere üye olmanın düzenlendiği 11’inci maddenin siyasi partilere üye olamayacak kişilerin özelliklerini belirten 2’nci fıkrasının (b) bendi,
- 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nda¹⁰ hâkim ve savcı adayı olabilmek için gerekli niteliklerin belirtildiği 8’inci maddesinin (h) bendi,
- 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nda¹¹ avukatlığa kabul edilmekte engel oluşturan hâllerin düzenlendiği 5’inci maddesinin (a) ve (h) bentleri,
- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nda¹² sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşunun düzenlendiği ve kurucuların sahip olması gereken özelliklerin yer aldığı 3’üncü madde,
- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun¹³ bankaların kurucu ortakları olma şartlarının düzenlendiği 8’inci maddesinin (d) bendi,
- 5525 sayılı Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun’da¹⁴ af kapsamının düzenlendiği 1’inci madde.

III. KONUSLA İLGİLİ OLARAK DOKTRİNDE YER ALAN GÖRÜŞLER

Disiplin kavramı Türk Dil Kurumunun resmi internet sitesinde “*bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, düzence, düzen bağı, zapturaptı*”¹⁵ olarak tanımlanmıştır. Ceza hukuku ile genel toplum düzeninin korunması amaçlanırken disiplin

⁶ SELÇUK, Sami: *Dolandırıcılık*, Yasa Yayınları, İstanbul, 1982, s. 67.

⁷ MALKOÇ, İsmail: “Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1989, Sayı 4, s. 586.

⁸ 13.06.1983 tarihli ve 18076 sayılı Resmî Gazete.

⁹ 24.04.1983 tarihli ve 18027 sayılı Resmî Gazete.

¹⁰ 26.02.1983 tarihli ve 17971 sayılı Resmî Gazete.

¹¹ 07.04.1969 tarihli ve 13168 sayılı Resmî Gazete.

¹² 14.06.2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmî Gazete.

¹³ 01.11.2005 tarihli ve 25983 Mükerrer sayılı Resmî Gazete.

¹⁴ 04.07.2006 tarihli ve 26218 sayılı Resmî Gazete.

¹⁵ Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/>, ET: 11.12.2022).

hukuku kuralları ile kamu hizmeti düzeninin korunması amaçlanmaktadır. Kamu hizmetlerinin aksamaması ve gereği gibi yürütülmesi amacıyla kamu görevlisine yönelik olarak çeşitli ödev, görev, sorumluluk ve yasaklara uyulmaması durumunda disiplin cezası verilmesinin usul ve esasları disiplin hukuku ile sağlanmaktadır¹⁶. Bazı ülkelerde disiplin hukuku “disiplin ceza hukuku” adı altında yasal düzenlemeye konu edilerek kurumsallaştırılmıştır¹⁷. Türk hukukunda ise disiplin suç ve cezaları ile soruşturma usulü DMK’da düzenlenmiş olmakla birlikte çeşitli yasa ve düzenleyici idari işlemler de bulunmaktadır.

“Kamu görevlisi” kavramı geniş ya da dar anlamda kullanılabilir¹⁸. “Geniş anlamda kamu görevlisi”, hukuki durumlarından ve yaptıkları görevin niteliğinden bağımsız olarak kamu kesiminde görev yapan herkesi ifade etmektedir. Bu anlamda “kamu görevlisi” kavramına dâhil olan kişiler “özel hukuk rejimine” ya da “kamu hukuku rejimine” tabi olabilir ve bu kişilerin idare ile aralarında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar idari yargıda ya da adli yargıda çözümlenir. Cumhurbaşkanı, bakanlar, milletvekilleri, valiler, kaymakamlar ve işçiler de geniş anlamda kamu görevlisidir.

İdare hukukunda ise “kamu görevlisi” kavramı dar anlamda kullanılmaktadır. “Dar anlamda kamu görevlisi” devletin siyasi yapısını oluşturan organdaki görevliler ile kamu kesiminde özel hukuk hükümlerine tabi olan görevliler dışında kalan kamu görevlilerini ifade etmektedir. “Geniş anlamda kamu görevlisi” tanımında önemli olan husus kamu kesiminde “görev yapmak” iken “dar anlamda kamu görevlisi” tanımında önemli olan kişilerin faaliyetlerini “meslek” olarak yapmalarıdır. “Dar anlamda kamu görevlisi” olan kişiler “kamu hukuku rejimine” tabidir ve bu kişilerin idare ile aralarında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar idari yargıda çözümlenir. Cumhurbaşkanı, bakanlar, milletvekilleri yaptıkları işi meslek olarak yapmadıklarından, işçiler ise özel hukuk rejimine tabi olduklarından “dar anlamda kamu görevlisi” sayılmaz¹⁹.

TCK’nın 6’ncı maddesinde kamu görevlisi “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak tanımlanmıştır. Anayasa’nın 128’inci maddesinde ise “*Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.*” hükmü yer almaktadır. Burada “memurlar” ve “diğer kamu görevlileri”nin bir tanımı yapılmamış olmakla birlikte “dar anlamda kamu görevlisi” kavramının kamu kurumlarının “genel idare esaslarına” göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği “asli ve sürekli görevleri” yürüten kişileri kapsadığı ve bu kişilerin de “memurlar” ve “diğer kamu görevlileri” olduğu anlaşılmaktadır.

Memurların devlet memurluğu statüsünü düzenleyen kurallara uymamaları nedeniyle kurum düzenini bozan fiillerine “disiplin suçu”, haklarında yürütülen soruşturmaya “disiplin soruşturması”, uygulanan yaptırıma ise “disiplin cezası” adı verilmektedir. Disiplin cezasını gerektiren fiilin aynı zamanda Ceza Kanunu açısından da bir suç olması durumunda memur hakkında hem disiplin soruşturmasının hem de ceza soruşturmasının yürütülmesi gerekmektedir²⁰.

DMK’nın 125’inci maddesinde memurlara verilecek disiplin cezaları ve bu cezaların verilmesini gerektirecek disiplin suçları düzenlenmiştir. Disiplin cezalarında muhatap, idare içinde yer alan ve idarenin ajanı konumunda olan memur ya da diğer kamu görevlisidir. İdare, disiplin cezalarıyla kamu hizmetlerini gereği gibi yerine getirebilmek ve sürdürülebilmek için bu hizmetleri bizzat yürütmekte olan personeline ceza tehdidinde bulunmaktadır²¹.

¹⁶ PINAR, İbrahim / ÇALIŞKAN, Öner: *Açıklamalı-İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 23.

¹⁷ GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut: *İdare Hukuku*, 13. Baskı, Doruk Kitabevi, Ankara, 2019, s. 850.

¹⁸ GÖZLER, Kemal / KAPLAN, Gürsel: *İdare Hukukuna Giriş*, 26. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020, s. 305.

¹⁹ AKYILMAZ, Bahtiyar / SEZGİNER, Murat / KAYA, Cemil: *Türk İdare Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 717.

²⁰ AKYILMAZ / SEZGİNER / KAYA, s. 765.

²¹ SAĞLAM, Mehmet: *Türk Personel Hukukunda Disiplin Suç ve Cezalarına İlişkin Esaslar ve Uygulaması*, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara, 2003, s. 17.

Doktrinde disiplin cezaları için farklı tanımlamalar mevcuttur. Bunlardan bazıları, disiplin cezalarının memurun mesleki hayatında ve görevinde görülen yolsuzluklara karşı kendisine uygulanan bir kısım zorlayıcı müeyyideler olduğu²²; kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve kamu yararının devamlılığının sağlanması amacıyla kamu görevlileri için görev, yetki ve sorumlulukları açısından yasal olarak getirilmiş yaptırımlar olduğu²³ ve kamu hizmetlerinin en iyi şekilde yürütülmesini sağlamak, teşkilat düzenini devam ettirmek, devletin onur, saygınlık ve güvenilirliğini korumak amacıyla kanunla belirlenmiş yasak fiil ve davranışlarda bulunan personel hakkında uygulanan idari ceza tedbirleri olduğu²⁴ şeklindedir.

Disiplin cezalarının niteliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için disiplin cezalarının genel ceza kavramı ile karşılaştırılması gerekmektedir. Disiplin hukukunda disiplin cezaları ile “kurum düzenini bozacak fiiller” yaptırıma tabi kılınmış iken ceza hukukunda bir kişinin “toplum düzenine karşı işlediği fiiller” cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla ceza kanunları, memur olsun olmasın, toplumdaki herkes hakkında uygulanabilirken disiplin cezaları sadece memur ya da kamu görevlisi hakkında uygulanmaktadır²⁵. Eğer bir fiil hem kurum düzenini hem de toplum düzenini bozuyorsa her iki açıdan da cezalandırılabilir²⁶. Ancak cezalar adli kararlar olup hâkimler tarafından verilmekte, disiplin cezaları ise idari işlemler olup yetkili amir ve kurullar tarafından verilmektedir. Suçla ilgili olarak ceza mahkemesi tarafından verilen kararlar idari organ için bağlayıcı iken idari organın verdiği karar ceza mahkemesi için bağlayıcı değildir²⁷. Dolayısıyla bunlara itiraz usulleri de farklı olup cezalara itiraz temyiz davası yoluyla, disiplin cezalarına itiraz ise iptal davası yoluyla mümkün olabilmektedir. Ayrıca ceza hukuku açısından belli şartlarda infaz rejimi olarak cezanın ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkün iken disiplin cezaları açısından bu yollara gidilmesi mümkün değildir.

Kamu hizmetini olumsuz etkileyecek davranışları yaptırıma bağlayan disiplin hukuku, geniş anlamda idari ceza hukuku içinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, disiplin hukukundaki genel ilkelere önemli bir kısmı ceza ve idare hukuku ilkelerinden alınmıştır. Bu durum, disiplin hukukundaki uygulamaların keyfilikten uzaklaşmasını, uygulamalara hukuki değer kazandırmasını ve adil sonuçlar doğmasını sağlamaktadır²⁸.

Kanunilik ilkesi, “ceza müeyyidesi ile sonuçlanan ve suç olarak nitelendirilen eylemlerin kanun ile belirlenmesi” olarak tanımlanmakta olup bu ilkenin amacı kişilerin yasakları bilerek davranışlarını buna göre düzenlemesidir. Çünkü ancak böyle bir durumda bir kişiyi işlemiş olduğu bir fiilden dolayı kusurlu saymak mümkündür. Doktrinde bu ilkenin disiplin hukukundaki uygulamasıyla ilgili olarak iki farklı görüş bulunmaktadır²⁹.

Bu konudaki birinci görüşe göre hem disiplin cezaları hem de bu cezaların hangi fiiller için verileceği kanun ile açıkça belirlenmelidir. Bu görüş, Anayasa’nın 38’inci maddesine dayandırılmaktadır. Mezkûr maddede suç ve cezalara ilişkin genel esaslar düzenlenmiştir. Buna göre kimse işlediği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz, kıyas yaparak suçun kapsamı genişletilemez ve kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Dolayısıyla bu görüşü savunanlara göre disiplin cezalarının da kişiyi bir isnat altında bırakması sebebiyle idarenin keyfilğine yer verilmemesi açısından suç ve cezaların neler

²² ONAR, S. Sami: *İdare Hukukunun Umumi Esasları, II. Cilt*, 3. Baskı, İstanbul Tercüme ve Neşriyat Bürosu, İstanbul, 1966, s. 1188.

²³ PINAR, İbrahim: *Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 1187.

²⁴ DÖNMEZ, Mustafa: *Devlet Memurları Kanunu ve Memurların Hukuki Durumu*, Mahalli İdareler Derneği, Ankara, 2000, s. 205.

²⁵ ASLAN, Zedreddin / ALTINDAĞ, Halil: *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 40.

²⁶ DÖNMEZ, Mustafa: *En Son Değişiklikler ile Açıklamalı-İçtihatlı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu*, 8. Baskı, Kamusal Hukuk Yayınevi, Ankara, 2018, s. 890.

²⁷ DEMİRBAŞ, Timur: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 58.

²⁸ ARSLAN, M. Metin / BULUT, Metin / DURSUN, Abdulkadir: *Eğitim ve Diğer Kamu Kurumlarında Disiplin Usulü ve Soruşturma Örnekleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2019, s. 48.

²⁹ ASLAN / ALTINDAĞ, s. 40.

olduğunun kanun koyucu tarafından belirlenmesi ve Anayasa'nın "memur teminatı" yönünden öngörüldüğü usule uygun olması gerekmektedir³⁰.

Bununla birlikte doktrinde disiplin suç ve cezalarında kanunilik ilkesine yönelik değerlendirmelerde Anayasa'nın 128'inci ve 130'uncu maddelerine de yer verilmektedir. Anayasa'nın "kamu hizmeti görevleriyle ilgili genel ilkeler"i düzenleyen 128'inci maddesinde, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin diğer özlük işlerinin de kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Hem doktrinde hem de yargı kararlarında "diğer özlük işleri" ifadesinin disiplin suç ve cezalarını da kapsadığı, dolayısıyla disiplin suç ve cezalarının da kanunla düzenlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Anayasa'nın 130'uncu maddesi ise "diğer kamu görevlisi" olan öğretim elemanlarının disiplin ve ceza işlerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğini ifade etmekte olup söz konusu hüküm de yine bu görüşe dayanak olarak sunulmaktadır.

Disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin uygulamasıyla ilgili olarak diğeri bir görüş ise disiplin suç ve cezalarının genel hatları ile kanunla düzenlenmesi, detaylarının ise idareye bırakılması gerektiği yönündedir³¹. Bu görüşü savunanlar, disiplin hukuku ile ceza hukuku arasında amaç, kapsam, temel ilke, uygulama ve sonuç yönündeki farklılıklara dikkat çekmekte ve disiplin hukukunda tüm disiplin suçlarının tüm detaylarıyla belirlenerek her zaman her kurum için geçerli cezalarla eşleştirilmesinin mümkün olmadığını değerlendirmektedir. Bu görüş, "idarelerin kanuniliği" ilkesinin düzenlendiği Anayasa'nın 123'üncü maddesini esas almaktadır. Dolayısıyla bir idari faaliyetin tüm yönleriyle kanunla düzenlenmesi yerine, faaliyetin genel hatlarının ve temel ilkelerinin kanunla belirlenmesi ve detayların idarenin takdirine bırakılması yeterlidir. Bu noktada ise idareye tanınmış genişletici yorum yetkisinden bahsedilmektedir. Ancak bu yetkinin yeni bir hukuk kuralı getirmek niteliğinde olmadığı, kanun koyucunun iradesine uygun şekilde, DMK'da sayılan ve disiplin cezası gerektiren fiillere benzer nitelikteki diğeri fiillerin de cezalandırılmasını sağlamak amacıyla idareye tanındığı belirtilmektedir³².

Disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin uygulanmasına yönelik bu tartışmalar, DMK'nın 125'inci maddesinin (E) bendinde yer alan "devlet memurluğundan çıkarma" cezasını gerektiren fiilleri de kapsamaktadır. Devlet memurluğundan çıkarılmayı gerektiren eylemlerden biri olarak mezkûr maddenin (g) alt bendinde yer alan "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" eyleminin kapsamına yönelik olarak kanun koyucunun "yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler" in neler olduğunu belirtmeyerek soyut ifadelerle idareye memur güvenliğini ihlal edecek derecede geniş takdir yetkisi tanıdığını savunan görüşler bulunmaktadır³³. Diğeri yandan, "yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler" in kanunda tanımlanarak yapılmayarak bu hareketlerin neler olduğunu idare ve yargı tarafından belirlenmesinin her somut olayın kendine özgü özelliklerini değerlendirmek açısından daha makul olduğunu savunan başka bir görüş de mevcuttur³⁴. DMK'da yüz kızartıcı suç ile birlikte "utanç verici hareket" ifadesi de kullanılmaktadır. Bu kavram disiplin yaptırımını gerektiren yüz kızartıcı suçlardan daha geniş kapsamlıdır ve bu konuda da mevzuatta bir açıklık bulunmamaktadır. Kanun koyucu "hareket" ifadesini kullanarak suç teşkil etmeyen fiilleri de disiplin suçu kapsamında değerlendirmiştir³⁵.

³⁰ GİRİTLİ, İsmet: "Devlet Memurları Kanunu Tasarısı ve Bazı Eksiklikleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1964, Cilt 30, Sayı 1-2, s. 3.

³¹ GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: "İdari Ceza Hukuku ve Anlamı; İdarenin Ceza Müeyyide Tatbiki", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1963, Cilt 18, Sayı 2, s. 115.

³² LİVANELİOĞLU, Ö. Asım: *Memur Disiplin Hukuku*, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları-1, Ankara, 2003, s. 28.

³³ KAMAN KARAN, Nur: *Devlet Memurluğunun Sona Ermesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 65; KARAARSLAN, Mehmet: "Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 58, Sayı 1, s. 95.

³⁴ KEYMAN, Selahattin: *Hukuka Giriş ve Metodoloji*, Doruk Yayınları, Ankara, 1981, s. 80; SELÇUK, s. 66; ALPAR, Erol: "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda 48/A-5 Maddesinde Yer Alan Yüz Kızartıcı Suçların Kapsamı ve Sınırı", *Türk İdare Dergisi*, 1991, Cilt 63, Sayı 391, s. 67.

³⁵ PINAR / ÇALIŞKAN, s. 77.

Literatürde “yüz kızartıcı suç” kavramının mahiyetine ilişkin tanım “kişiyi toplum nazarında küçük düşüren ve kişinin utanma duygularını inciten suç” şeklinde yapılmıştır³⁶. Dolayısıyla bu suçun oluşup oluşmadığına yönelik yapılacak değerlendirmenin bir fiilden ziyade kişiye ilişkin bir durum olduğu, bu durumun her toplum ve hatta her kişi için farklı olabileceği, bu sebeple yüz kızartıcı suçun oluşup oluşmadığına yönelik değerlendirmede kullanılacak objektif, kanuni ve mantıki dayanağı olan bir ölçü bulunmadığına ilişkin görüşler mevcuttur³⁷. Bununla birlikte “yüz kızartıcı suç”ların cezalarının da “yüz kızartıcı” olacağı dolayısıyla kişiyi toplum nazarında küçük düşüren ve haysiyetini kıran nitelikte olacağı değerlendirilip bu durumun Anayasa’nın 17’nci maddesinde “hukuk devleti” ilkesinin en önemli gereklerinden biri olarak yer alan “*kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan cezayla cezalandırılmayacağı*” kuralına uygun olmayacağı da belirtilmektedir³⁸. Bu görüşler sonucunda söz konusu kavramın mevzuatımızdan çıkarılması önerilmektedir³⁹. Ancak diğer bir görüşe göre de, her ne kadar bu kavramın mevzuatımızdaki hâli “belirlik ilkesi”ne uygun olmasa da, tamamen kullanımının kaldırılması yerine içinin doldurulması ve netleştirilmesi gerekmektedir⁴⁰. Bu görüşü savunanlar, kişilerin devlete olan saygılarının zedelenmemesi için ahlaken yeterli kişilerin kamu kurumlarında çalışması gerektiğini, bu anlamda hukuk düzeninin ahlak kurallarına kayıtsız kalmaması ve toplumun ahlaki yapısına ters düşen hareketlerin disiplin hukukuna göre de cezalandırılması gerektiğini değerlendirmektedir. Diğer yandan, bu kavrama ilişkin asıl tartışmalar ilgili kanun maddelerinde “... *gibi yüz kızartıcı suçlardan hükümlü olmamak*” şeklinde yer alan ifadelerdeki “gibi” edatı üzerinden yürümektedir. Çünkü bu edatın varlığı, yüz kızartıcı suçların ilgili kanun maddelerinde sayılanlarla sınırlı olup olmadığı konusunda bir belirsizlik yaratmaktadır.

Doktrinde “yüz kızartıcı suç”ların sadece ilgili maddelerde sayılanlarla sınırlı olduğunu ve bunların dışındaki suçların “gibi” sözcüğüne dayanılarak kapsama alınamayacağına dair görüşler⁴¹ bulunmakla birlikte bu suçların ilgili maddelerde sayılan suçlardan ibaret olmadığı ve maddede yer alan “gibi” edatının cümleye “ve benzerleri” anlamını verdiğini savunan görüşler⁴² de bulunmaktadır.

“Yüz kızartıcı suç”ların kanunlarda sayılanlarla sınırlı olduğu yönündeki görüş, Anayasamızın 128’inci ve DMK’nın 18’inci maddesinde yer alan “memur güvencesinde yasallık” ilkesine dayandırılmakta ve kişiler hukukuna büyük ölçüde etki eden böylesine bir konuda net bir kriter belirlenmeden kanun koyucunun idarelere bu kadar geniş takdir yetkisi tanınmasının mümkün olamayacağı şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca bu kavramın kullanıldığı kanuni düzenlemelerde hep aynı suçların sayılmasının rastlantı olmadığı ve bu durumun kanun koyucunun bazı suçlara gösterdiği önem ve hassasiyetten kaynaklandığının düşünüldüğü belirtilmektedir.

“Yüz kızartıcı suç”ların kanunlarda sayılanlarla sınırlı olmadığı yönündeki görüşler ise kanun metinlerinin açık, anlaşılır ve dil bilgisi kurallarına uygun olarak hazırlandığı, dolayısıyla bu metinlerin her şeyden önce dil bilgisi kurallarına ve dil bilimi araçlarına uygun yorumlanmalarının kural olduğu temeline dayanmaktadır. “Gibi” sözcüğünün Türkçe’de “benzetme edatı” olduğu, anlam kaymasına uğramamış ve yeni bir anlam boyutu kazanmamış bir sözcük olarak kullanıldığı, dolayısıyla kanun metinlerinde ismi yer alan suçların benzerlerini de ifade etmek için bu kelimeye yer verildiği, kanun koyucunun amacının “yüz kızartıcı suç”lar için bir liste vermek olması durumunda bunu “... *gibi yüz kızartıcı suçlar*” ibaresini metin içerisinde geçirmeden sadece belirli suçları sayarak yapmasının bekleneyeceği belirtilmektedir. Bununla birlikte bu görüşü savunanlar idarelerin bu noktada mutlak bir takdir yetkisi bulunmadığını, hangi suçların “yüz kızartıcı suç” kapsamında değerlendirileceğinin bilimsel

³⁶ MALKOÇ, s. 586.

³⁷ ÇAĞLAYAN, Muhtar: “Yüz Kızartıcı Suç Üzerinde Bir İnceleme ve Önerimiz”, *Adalet Dergisi*, 1977, Cilt 68, Sayı 1-2, s. 36.

³⁸ DURSUN, Selman: “Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Polis Dergisi*, 2003, Sayı 36, s. 441.

³⁹ TURABI, Selami: “Hukukumuzda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı ve Bir Öneri”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2012, Cilt 7, Sayı 19, s. 153.

⁴⁰ BALCI, Murat: “Devlet Memuriyetinden Çıkarma Cezası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2010, Cilt 5, Sayı 44, s. 151.

⁴¹ KAMAN KARAN, s. 95.

⁴² KEYMAN, s. 67.

olarak saptanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bunun yönteminin de suçu işleyen devlet memurunun suçunun ceza hukukundaki değerlendirmesinin doğru yapılması olduğu, yargının da incelemelerinde ceza hukuku ile öğreti ve uygulamasından yararlanması gerektiği belirtilmektedir⁴³. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 12.05.1937 tarih ve 991 sayılı yorum kararı ise bu ikinci görüşü destekler nitelikte olup “yüz kızartıcı suç”ların neler olduklarının suçların mahiyetine göre mahkemelerin takdirine bırakıldığı şeklindedir⁴⁴. Ancak bu noktada da takdir yetkisinin hâkime ve mahkemelere bırakılmasının “suçta ve cezada kanunilik” ilkesine aykırı olduğunu ve kanun koyucunun hangi suçların yüz kızartıcı suç olduğunu tek tek belirlemesi gerektiğini savunan görüşler mevcuttur⁴⁵.

IV. KONUyla İLGİLİ ÖRNEK YARGI KARARLARI

Yargıda yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerin neler olduğu ile ilgili olarak bir içtihat birliği bulunmamaktadır. Bazı yargı kararları yüz kızartıcı suçların ilgili kanun maddelerinde sayılı olanlarla sınırlı olduğu yönünde olsa da konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin 2014 yılında vermiş olduğu karar ile son dönemde yüksek mahkemelerin birçok kararı, toplumun kendine özgü yapısına, gelişimine ya da maruz kaldığı etkilere göre değişikliğe uğrayabilen bu suçların kanunlarda tanımlanmasının yahut tek tek sayılmasının mümkün olmadığı ve toplumun ahlaki açıdan şiddetle reddettiği benzer özellikteki diğer bazı suçların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Konuyla ilgili bazı örnek yargı kararlarına aşağıda yer verilmiştir.

A. AYM, T. 16.01.2014, E. 2013/110, K. 2014/8

Anayasa Mahkemesine Mardin İdare Mahkemesi tarafından yapılan bu başvuru, bir memurun Adalet Bakanlığının zabıt katibi alımı için yaptığı bir uygulama sınavında adaylardan birine yardımcı olması sebebiyle devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin olarak Yüksek Disiplin Kurulunun verdiği kararın iptali ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının yasal faizi ile kendisine ödenmesi istemiyle açtığı davada, uygulanması gerekli kural olan DMK'nın 125/E-(g) maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ve dolayısıyla bu maddenin iptali ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemiyle yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin bu başvuruya ilişkin verdiği kararda, “*dava konusu kuralda belirsiz olduğu ileri sürülen memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerin tümünün önceden öngörülmesinin ve tespitinin imkânsız olduğu, idarenin faaliyetlerinin çok çeşitli, karmaşık ve değişken olması sebebiyle söz konusu hareketlerin tek tek ortaya konulmasının mümkün olmadığı, normun daha kesin ve açık bir düzenlemeye olanak tanımaması nedeniyle kullanıldığı anlaşıldığından anılan kavramların kullanılmasında belirlilik ilkesine aykırılık bulunmadığı, fıkra genel bir belirleme yapılmadığı, disiplin cezası gerektiren hareketlerin, memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak derecede yüz kızartıcı ve utanç verici olması gerektiği düzenlenerek genel çerçevenin çizildiği*” belirtilmiştir. Bununla birlikte söz konusu kararda uygulanan idari işlemlere karşı yargı yolu açık olduğu için belirsiz olduğu iddia edilen “yüz kızartıcı suç” kavramının ve bu kavramın belirttiği hareketlerin yargı kararları yoluyla da netleştirildiği ve dolayısıyla itiraza konu olan DMK'nın 125/E-(g) maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı değerlendirilmiştir.

B. Yargıtay, CGK, T. 02.07.1996, E. 1996/3-144, K. 1996/171

Bir sanığın sabıka kaydında yer alan cinsel saldırı suçunun yüz kızartıcı suçlardan olmadığı ve ilgili Kanun maddesinde belirtilen beş yıllık süre geçtiği için sabıkanın adli sicilinden silinmesi talebine ilişkin olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulunun verdiği bu kararda, yüz kızartıcı suçun yasalarda tanım-

⁴³ ALPAR, s. 67.

⁴⁴ MALKOÇ, s. 586.

⁴⁵ TURABİ, s. 153.

lanmadığı belirtilerek “toplumun yapısına göre zaman zaman değişikliğe uğrayan bu suçların yasalarda tek tek sayılmasının olanaksız olduğu, yasalarda birtakım suçlar sayıldıktan sonra ‘... gibi’ denilmek suretiyle diğer yüz kızartıcı suçların neler olduğunun uygulamaya bırakıldığı, yüz kızartıcı suçun kişiyi toplum nazarında küçük düşüren suçlar olduğu; küçük düşmenin, utanmanın, kişiden kişiye değiştiği ve toplumların değer yargılarının farklı olduğu dolayısıyla bu özelliğin belirlenirken subjektif değil objektif ölçülerin dikkate alınarak suçun niteliğinin, saikinin, sonucunun, suçun işlenme koşullarının ve zamanının değerlendirilmesi gerektiği” vurgulanmıştır. Ayrıca bu kararda, yüz kızartıcı suçların “ahlak düzeninin çok şiddetle reddettiği ve toplumun çok büyük ahlaki tepkiler gösterdiği suçlar” olduğu belirtilerek konu özelinde cinsel saldırı suçunun yasalarda bu kapsamda tek tek sayılan suçlardan olmamasına rağmen yukarıda belirtilen nitelikleri taşıması nedeniyle yüz kızartıcı suç olduğu değerlendirilmiştir.

C. Danıştay, İDDK, T. 12.11.2014, E. 2012/482, K. 2014/3992

Bir üniversitede görev yapmakta olan davacının, “bir başkasının bilimsel eserinin veya çalışmasının tümünü ya da bir kısmını kaynak belirtmeden kendi eseri gibi göstermek (intihal)” fiili sebebiyle öğretim mesleğinden çıkarılmasına ilişkin Yüksek Disiplin Kurulu işleminin iptali ve söz konusu fiilin 5525 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi istemiyle açılan davayla ilgili olarak verilen kararda, “ilgili Kanun metninde yer verilen ‘gibi’ sözcüğünün yüz kızartıcı suç olarak anılan ve sayma yoluyla belirtilen Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit veya nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas suçlarından birini ifade etmek üzere kullanıldığı, aksi yorumla, bu sözcüğün, ‘sayılanlara benzer suçları’ ifade ettiğinin kabul edilmesinin Anayasa’nın 128’inci maddesinin ikinci fıkrası ile DMK’nın 18’inci maddesi uyarınca memurların memurluklarının sona erdirilmesine ilişkin durumların bizzat kanunda düzenlenmesi gerektiğine ilişkin memur güvencesine aykırı olacağı gibi idarelere, Kanun’da gösterilen suçlar dışında benzer suçların yüz kızartıcı suç sayılması konusunda, ölçütleri belirsiz, geniş bir takdir yetkisi tanınması sonucunu da doğurabileceği” belirtilmiştir. Buna bağlı olarak 5525 sayılı Kanun’un 1’inci maddesinde bu Kanun kapsamında olmadığı sayılan eylemler arasında intihale yer verilmediği için bunun yüz kızartıcı bir suç olmadığı ve dolayısıyla dava konusu disiplin cezasının Kanun kapsamında affedilen disiplin cezalarından biri olduğu değerlendirilmiştir.

D. Danıştay, 16. D., T. 21.04.2015, E. 2015/9697, K. 2015/1941

Sahip olduğu yetkileri kötüye kullanmak suretiyle başkasına ait kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirdiği ve bu sebeple DMK’nın 125/E-(g) maddesinde sayılan koşulların davacı yönünden oluştuğu sonucuna varılan bu karar, bir zabıt kâtibinin eşine ait cep telefonundan kimlerle konuşulduğunu tespit etmek istemesi, bunun için Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına hitaben gerçeğe aykırı resmi yazılar düzenlemesi ve bu yazıları da isim ve sicilini yazdığı Cumhuriyet savcısına imzalatması şeklinde gelişen olay ile ilgilidir. Davacı, bu eylemleri için yapılan yargılama sonucunda görevi kötüye kullanma suçundan hapis cezası ile cezalandırılmış ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu da bu şahsın DMK’nın 125/E-(g) maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarılma cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Ancak söz konusu kararın iptali istemiyle dava açılmış ve idare mahkemesi davanın reddine karar vermiştir.

Davacının temyiz başvurusu üzerine Danıştay 12. Dairesinin 25.09.2013 tarihli E. 2010/9235 ve K. 2013/6619 sayılı kararıyla temyiz istemi reddedilmiş ve idare mahkemesi kararı onanmış ise de davacı tarafından bu kararın düzeltilmesinin istenilmesi üzerine Dairece verilen 18.02.2014 tarih ve E. 2013/11312, K. 2014/824 sayılı kararlar, “anılan eylemlerin DMK’nın 125/E-(g) maddesinde belirtilen ‘memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak’ olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığına anlaşıldığı ve bu durumda, davacının eyleminin gerçeğe aykırı belge düzenlemek olarak değerlendirilebilecek bir eylem olduğundan, davacıya

DMK'nın 125/E-(g) maddesi uyarınca uygulanan disiplin cezasında hukuka uygunluk bulunmadığı” gerekçesiyle anılan idare mahkemesi kararı bozulmuştur. İdare mahkemesi de 11.04.2014 tarih ve E. 2014/494, K. 2014/512 sayılı kararıyla Danıştay 12. Dairesinin bozma kararına uymuş ve dava konusu işlem iptal edilmiştir. Ancak davalı idare, dava konusu işlemin hukuka uygun olduğunu ileri sürerek ve idare mahkemesi kararının temyizden incelenerek bozulmasını istemiştir.

Danıştay 16. Dairesi, davalı idarenin temyiz isteminin kabul ederek idare mahkemesinin kararının bozulmasına ilişkin verdiği bu kararında, “*DMK'nın 125/E-(g) maddesinin kamu görevinin inanılır, güvenilir, itibarlı görevliler eliyle yürütülmesini amaçladığı, memur sıfatı taşıyan ve kamu hizmetinin personel unsurunu oluşturan kişilere toplumun güven duymasının bireylerin idareye olan güven ve inancını da sağlayacağı, kamu hizmetinin gerekli saygınlığı yitirmiş görevliler eliyle yürütülmesinin bireylerin idareye olan güven duygularının sarsılmasına, kişi ile idare ilişkilerinde arzu edilmeyen olumsuz bazı gelişmelere neden olabileceği ve bu sebeple söz konusu kanuni düzenleme ile böyle bir tehlikenin gerçekleşmesini engellemek amacıyla önlem alındığı*” belirtilerek davacının eylemleri DMK'nın 125/E-(g) maddesinde yer alan “*memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket*” kapsamında değerlendirilmiştir.

E. Danıştay, 5. D., T. 09.10.2018, E. 2016/49819, K. 2018/16359

Kararda, “*‘Hırsızlık’ fiilini işlediği iddiası üzerine kesinleşmiş bir yargı kararı olmayan ancak yürütülen disiplin soruşturması sonucunda devlet memurluğundan çıkarılması öngörülen davacının, disiplin cezasına konu eylemlerinin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak derecede yüz kızartıcı ve utanç verici davranış niteliğinde olmadığı sonucuna varılan bu kararda yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler hakkındaki görüşlerin çeşitlilik arz ettiği, ‘... gibi yüz kızartıcı suçlar’ denildiğinde maddede sayılmamış olan diğer yüz kızartıcı suçların neler olduğunun yasaları uygulamakla görevli yargı organlarınınca saptanmasının daha uygun olacağı*” belirtilmiştir.

F. Danıştay, İDDK, T. 28.12.2020, E. 2020/2656, K. 2020/3508

Söz konusu karar, İzmir ilinde bir müdürlükte görev yapan davacının irtikâp suçu işlediğinden bahisle DMK'nın 125/E-(g) maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin olup bu işlemin iptali istenmektedir.

İzmir ilinde görev yapan davacının, bir kişinin satın almak istediği hazineye ait olan bir parselle ilgili olarak görevi dolayısıyla yapılacak işlemler karşılığında kişiyi ikna ederek para aldığı ve bu olayda kişinin istediği sonucu alamaması üzerine yaptığı başvuru üzerine incelemeci görevlendirildiği, yapılan inceleme ve alınan ifade tutanakları neticesinde söz konusu durumun irtikâp fiilini oluşturduğunun düşünüldüğü ve bu suçun kovuşturulması için gerekli ihbarın yapıldığı, disiplin yönünden ise davacının fiilinin DMK'nın 125/E-(g) maddesi uyarınca cezalandırılması gerektiği yönünde bildirilen görüş üzerine disiplin kurulu kararı ile davacının memurluktan çıkarma cezası ile cezalandırıldığı görülmüştür. Ancak ilk derece mahkemesi tarafından disiplin kurulunca verilen kararın, olayın maddi çerçevesini ve davacının olay içindeki durumunu tam olarak ortaya koyacak bir soruşturma raporuna dayanmaması nedeniyle, şekil ve neden bakımından hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle işlemin iptaline karar verilmiştir.

Bu durum üzerine Danıştay 12. Dairesinin 05.10.2017 tarih ve E. 2016/10594, K. 2017/4638 sayılı kararıyla, karar düzeltme aşamasında, davacının disiplin cezasına konu fiilleri nedeniyle hakkında açılan kamu davasında, “*yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama*” suçunu işlediğini sabit görmüş ve davacının eylemine uyan disiplin cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna vararak idare mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Ancak ilk derece mahkemesinin ısrar kararında, “*Anayasa'nın 76'ncı maddesinin ikinci fıkrasında sayılan zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma,*

dolanlı iflas gibi suçların, yüz kızartıcı suçlar olarak sayıldığı, aynı hükmün 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nda yinelenildiği, DMK’nın 48/A-5 maddesi ile yüz kızartıcı suç kavramına zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık gibi suçların dâhil edildiği, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun avukatlığa kabule engel haller arasında da yine benzer suçların olduğu, irtikâp suçunun yüz kızartıcı suçlar arasında sayıldığı ancak davacı hakkındaki kesinleşen ceza yargılaması sonucunda adli yargı yerince davacının fiilinin ikna sureti ile irtikâp suçunu oluşturmadığı, davacının eyleminin değişip dönüşmek sureti ile ceza mahkemesi kararının verildiği 29.11.2011 tarihindeki haliyle “yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlamak” suçu olduğunun tespit edildiği, bu nedenle cezaya konu fiilin DMK’nın 125/E-(g) bendinde sayılan yüz kızartıcı suç olarak nitelenmesine hukuken olanak bulunmadığı” açıklamalarına yer verilmiştir. Buna bağlı olarak davacıya isnat edilen işlem ve eylemlerin DMK’nın 125/D-(c) bendinde düzenlenen “görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak” kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek konusu işlemin iptali yolundaki ilk kararda ısrar edilmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 12.12.2019 tarih ve E. 2019/1972, K. 2019/6514 sayılı kararıyla ile de davacının eyleminin DMK’nın 125/E-(g) maddesinde belirlenen “memuriyetle bağdaşmayacak şekilde yüz kızartıcı ve utanç verici hareket” kapsamına girdiği sonucuna varılmış ve idare mahkemesinin ısrar kararının bozulmasına karar verilmiştir. Ancak davacının karar düzeltme talebi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 28.12.2020 Tarihli E. 2020/2656 ve K. 2020/3508 sayılı kararı ile Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 12.12.2019 tarih ve E. 2019/1972, K. 2019/6514 sayılı kararı kaldırılmış ve idare mahkemesinin davacının devlet memurluğundan çıkarılması işlemini iptal eden kararı onanmıştır.

G. Danıştay, 12. D., T. 17.02.2021, E. 2018/2824, K. 2021/807

Söz konusu karar, bir öğretmenin öğrencisi ile 18 yaşını doldurmadan ilişkide bulunması, anılan kişinin cinsel içerikli fotoğraflarını üçüncü kişilere yayması ve sosyal statüsünü tehdit etmek sureti ile yeniden ilişkiye girme ve iletişime geçmeye zorlaması eylemleri sonucunda Yüksek Disiplin Kurulu tarafından DMK’nın 125/E-(g) maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarılması ile cezalandırılmasına ilişkindir. Yüksek Disiplin Kurulunun bu kararının iptali istemiyle dava açılmış ancak idare mahkemesi dava konusu işlemin hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. Daha sonra idare mahkemesi kararı temyize konu edilmiş ve Danıştay 12. Dairesinin 14.03.2018 tarihli E. 2016/7142 ve K. 2018/1095 sayılı kararıyla temyize konu idare mahkemesi kararı onanmıştır. Davacı tarafından bu kararın düzeltilmesinin talep edilmesi üzerine ise Danıştay 12. Dairesinin 17.02.2021 tarihli bu kararıyla davacının gerçekleştirmiş olduğu “cinsel istismar” eylemi DMK’nın 125/E-(g) maddesinde belirtilen “memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak” kapsamında değerlendirilmiş ve idare mahkemesi kararı onanmıştır.

V. DEĞERLENDİRMELER

DMK’nın 8’inci maddesinde “devlet memurlarının resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermeleri gerektiği” hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple güven ve itibarı zedeleyici fiil ve hâllerde bulunan devlet memurları Kanun’un 125’inci maddesinde belirtilen disiplin cezalarından uygun olanı ile cezalandırılmaktadır.

Disiplin hukukunun bir yaptırımı olan ve DMK’nın 125/E fıkrasında düzenlenen “devlet memurluğundan çıkarma cezası”nın memuru mali, sosyal ve hatta manevi açıdan zor duruma düşürebilecek bir sonucu olmakla birlikte memuriyet sıfatına olan güven, itibar ve saygınlığın zedelenmemesi amacıyla ilgili fıkra da yer verilen fiil ve hâller bu ceza ile cezalandırılmaktadır. Kanun’un 125/E-(g) fıkrası kapsamında verilebilecek cezanın ölçütünü ise “memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak” oluşturmaktadır. Ancak mevzuatta “yüz kızar-

tıcı ve utanç verici hareket” kavramının kapsamına ilişkin olarak herhangi bir tanımlama ya da belirleme bulunmamaktadır. Bu durum söz konusu kavramın disiplin hukuku açısından tartışmaya açık bir konu hâline gelmesine sebep olmuştur.

Doktrinde “yüz kızartıcı suç” kavramının kapsamı ile ilgili görüşlerde çeşitlilik olduğu görülmüştür. Bu çeşitlilik genel olarak ilgili kanun maddelerinde yer alan “gibi” edatının farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. “Yüz kızartıcı suç”ların sadece madde metinlerinde sayılanlarla sınırlı olup olmadığına ilişkin tartışmaların uzun süredir devam etmesi ve farklı uygulamalara sebebiyet vermesi dolayısıyla bu kavramının mevzuattan çıkarılması ya da sınırlarının tam olarak belirlenerek netleştirilmesi gerektiği yönünde farklı görüşler bulunmaktadır.

Yukarıda örneklerine yer verilen yargı kararlarının küçük bir kısmında çeşitli kanunlarda sayılan suçlardan sonra getirilen “gibi” edatının idarelere takdir yetkisi vermediği, sayılan suçların genişletilemeyeceği, sadece kanunda sayılan nevideki yüz kızartıcı suçların bu kapsamda değerlendirileceği ifade edilmiştir. Ayrıca kanunda sayılan suçlar dışında bu kapsama alınan suçların devlet memurlarının Anayasa’nın 128’inci maddesinde yer verilen kanuni güvencesini ihlal ettiği ve söz konusu fiil ve hareketlerin belirlenmesi yetkisinin idareye ve yargı organlarına bırakılmasının ise farklı uygulamalara ve yorumlara sebebiyet vererek Anayasa’nın 2’nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmüş ve DMK’nın 125/E-(g) maddesinin yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda da bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi 16.01.2014 tarih ve E. 2013/110 ve K. 2014/8 sayılı kararında “*kanunla düzenleme ilkesinin ilgili alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını ve çerçevenin kanunla çizilmesini ifade ettiğini, bu niteliği taşıyan bir yasal düzenleme ile ayrıntıların belirlenmesi için yürütme organına yetki verilmesinin bu ilkeye aykırılık oluşturmadığını, itiraz konusu kural dayanak alınarak tesis edilen idari işlemlere karşı yargı yolunun açık olduğunu ve belirsiz olduğu ileri sürülen kavramlar ve bu kavramların belirttiği hareketlerin yargı kararları yoluyla da somutlaştırıldığını*” belirtmiş ve DMK’nın 125/E-(g) maddesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesinin bu karardan sonra verilmiş olan yargı kararları genel olarak suçun amacına, sonucuna, ne zaman işlendiğine ve işlendiği koşullara göre bir değerlendirme yaparak kanunda sayılmayan bazı suçları da bu kapsamda değerlendirir niteliktedir. Ancak yine de Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 28.12.2020 tarihli E. 2020/2656 ve K. 2020/3508 sayılı kararı gibi istisnai olarak tersi yönde verilen kararlar da bulunmaktadır. Genel olarak bu tür kararlara konu işlemlerin dava süreçlerinin çok fazla aşamadan oluştuğu görülmekte olup bunun da konuyla ilgili olarak yargıda bir görüş birliğinin olmamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Örneğin söz konusu kararın öncesinde Danıştay, temyiz aşamasında “yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama” suçunu DMK’nın 125/E-(g) maddesi kapsamında değerlendirmiş ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu da aynı değerlendirmeyle ilgili idare mahkemesi kararının bu suçun madde kapsamına girmediğini belirten ısrar kararını bozmuştur. Ancak karar düzeltme talebi sonucunda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun bu kararı kaldırılarak tersi yönde karar verilmiştir.

Bununla birlikte konuyla ilgili yargı kararlarının birçoğunda “ilgili kanunlarda yer alan ‘gibi’ edatının bunlara benzer diğer suçları da kapsayacağı, kanunların genel ve soyut kurallar koyması ve aynı zamanda idarenin faaliyetlerinin çok çeşitli, karmaşık ve değişken olması nedeniyle tüm suçların kanunlarda tek tek sayılmasının mümkün olmadığı” açıklamalarına yer verilmiştir. Disiplin suçları ile ilgili olarak idareye bu takdir yetkisinin bırakılmasının başlıca nedeni, yönetim düzenini bozacak ve kamu hizmet rejimini istikrarsızlaştıracak davranışları önlemede idarenin mücadele gücünü artırmaktır⁴⁶. Dolayısıyla birçok yargı kararında cinsel istismar gibi bazı diğer suçların da kanunda sayılmamış olsa dahi yüz kızartıcı suç kapsamında olduğu ve DMK’nın 125/E-(g) maddesi kapsamında devlet

⁴⁶ ARSLAN / BULUT / DURSUN, s. 52.

memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması gerektiği değerlendirilmiştir⁴⁷. Bu yargı kararlarında yapılan hukuki değerlendirmelerde ayrıca “DMK’nın 125/E-(g) maddesinin kamu görevinin inandırılır, güvenilir, itibarlı görevliler eliyle yürütülmesini amaçladığı, memur sıfatı taşıyan ve kamu hizmetinin personel unsurunu oluşturan kişilere toplumun güven duymasının bireylerin idareye olan güven ve inancını da sağlaması açısından önemli olduğu, kamu hizmetinin gerekli saygınlığı yitirmiş görevliler eliyle yürütülmesinin bireylerin idareye olan güven ve inancının sarsılmasına neden olacağı ve bu sebeple Kanun’un önlem aldığı^{48c}” belirtilmiştir.

Bizim de görüşümüz, disiplin hükümleri kapsamında devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmayı gerektiren “memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler”in Kanun’da örneklem yoluyla sayılan suçlardan ibaret olmadığı yönündedir. Disiplin cezalarına konu olan ve DMK’nın 125/E-(g) maddesi kapsamında kabul edilmesi gereken fiil ve hâllerin özellikle belirtilmemiş olması ve diğer bentlerde yer alan fiil ve hâllerden özellikli durumda olanların belirtilmiş olması durumu dikkate alındığında bu bentle ilgili olarak yasamanın idareye takdir yetkisi tanıdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla toplumda kabul görmeyen ve tepki gösterilen, ahlaki açıdan kabul edilmeyen ve insanlık onuruna yakışmayan utanç verici tüm fiillerin bu kapsamda olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Anayasa ve diğer bazı kanunlarda yer verilen güveni (inancı) kötüye kullanma suçu, yüz kızartıcı suç olarak özellikle sayılmasına rağmen görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma, cinsel taciz gibi suçlar yüz kızartıcı suç olarak belirtilmemiştir. Diğer yandan Türk Ceza Kanunu’nun 255’inci maddesinin gerekçesinde “kamu görevlisinin özel ilişkileri nedeniyle bu konuda yetkili olan kişilere işi yaptırabileceğine veya herhangi bir şekilde işi yapabileceğine inandırarak kişilerden menfaat temin etmesi” durumunda nüfuz ticareti suçu olduğu ancak “kamu görevlisinin, görülmesi istenen iş konusunda kendisi esasen görevli ve yetkili olmamasına rağmen görevli ve yetkili olduğunu söyleyerek ve işi yapacağını vadederek kişiyi yanıltması ve menfaat temin etmesi” durumunda dolandırıcılık suçunun olduğu belirtilmiş olup nüfuz ticareti ilgili kanunların yüz kızartıcı suç kavramına yer verilen maddelerinde tek tek sayılan suçlardan olmamasına rağmen dolandırıcılık suçu yüz kızartıcı suç olarak kanun maddelerinde yer almaktadır. Dolayısıyla burada belirtilen suçların ağırlığının benzer olduğu, hatta nüfuz ticaretinde ilgili konuda yetkili olan resmi sıfat sahibi kişinin konudan haberi olmamasına rağmen lekelenebildiği ve bu sebeple etkilerinin daha geniş olduğu düşünüldüğünde kanun maddelerinde sayılanlar arasında yer almayan bu türdeki birçok suçun da yüz kızartıcı suç olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü yasa koyucunun buradaki esas maksadı, devlet memuru sıfatına yakışmayacak fiil ve hâlleri işleyen memurların kamu görevi üstlenmesinin önüne geçmektir. Toplumun ahlaki değerlerini zedeleyici nitelikte olan bu fiil ve hâller ile ona temas edebilecek suçların tamamının somut olarak sayılmasının ise kanunların genel ve soyut nitelikte olması ilkesine aykırılık teşkil ettiği ve pratikte mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Mevzuatta bir tanım yapılmaksızın bazı kanunlarda çeşitli suçların sayılması yoluyla ifade edilen yüz kızartıcı suçların sadece ilgili kanunlarda sayılan suçlardan ibaret olmadığı düşünülmektedir. Yasamanın bu kapsamdaki tüm suçları tek tek saymasının suçların toplumun yapısına göre zaman zaman değişiklik gösteriyor olması sebebiyle mümkün olmadığı, sayılan suçlardan sonra kullandığı “gibi” edatı ile toplumsal değerlere aykırı ve ahlaki ölçülerde kabul görmeyen suçların da bu kapsamda sayılabileceği, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı bu suçlarla birlikte bir arada sayılmayan suçların da yüz kızartıcı suç olarak kabul edilmesinin DMK’nın 18’inci maddesine aykırılık teşkil etmediği değer-

⁴⁷ KORKMAZ, Kadir: “Takdir Yetkisinin Disiplin Hukukunda Kullanımı ve Yargısal Denetimi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 13, Sayı 1, s. 241.; HATİPOĞLU, Mehmet / SARICALAR, A. Cahit: “Memur Disiplin İşlemlerinde Amaç Unsuru”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 28, Sayı 2, s. 675.

⁴⁸ Danıştay, 16. D., T. 21.04.2015, E. 2015/9697, K. 2015/1941.

lendirilmektedir. Dolayısıyla idarenin yaptığı işlemlerde, yargı yolunun açık olduğu ve söz konusu hareketlerin yargı kararları yoluyla da somutlaştırıldığı dikkate alındığında, DMK'nın 125/E-(g) fıkrası kapsamında verilecek disiplin cezalarında “yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler” içerisinde cinsel taciz, çocuk istismarı, nüfuz ticareti gibi kanunlarda ayrıca sayılmayan ancak toplum ahlakını ve vicdanını derinden etkileyen suçların da değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Katkı Oranı Beyanı:

Çalışmaya Bilginur MARAŞ ÇANKAYA ve Zehra DURKUN eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- AKYILMAZ, Bahtiyar / SEZGİNER, Murat / KAYA, Cemil: *Türk İdare Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- ALPAR, Erol: “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda 48/A-5 Maddesinde Yer Alan Yüz Kızartıcı Suçların Kapsamı ve Sınırı”, *Türk İdare Dergisi*, 1991, Cilt 63, Sayı 391, s. 67-110.
- ARSLAN, M. Metin / BULUT, Metin / DURSUN, Abdulkadir: *Eğitim ve Diğer Kamu Kurumlarında Disiplin Usulü ve Soruşturma Örnekleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2019.
- ASLAN, Zedreddin / ALTINDAĞ, Halil: *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- BALCI, Murat: “Devlet Memuriyetinden Çıkarma Cezası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2010, Cilt 5, Sayı 44, s. 151-170.
- ÇAĞLAYAN, Muhtar: “Yüz Kızartıcı Suç Üzerinde Bir İnceleme ve Önerimiz”, *Adalet Dergisi*, 1977, Cilt 68, Sayı 1-2, s. 36-51.
- DEMİRBAŞ, Timur: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- DÖNMEZ, Mustafa: *Devlet Memurları Kanunu ve Memurların Hukuki Durumu*, Mahalli İdareler Derneği, Ankara, 2000.
- DÖNMEZ, Mustafa: *En Son Değişiklikler ile Açıklamalı-İçtihatlı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu*, 8. Baskı, Kamusal Hukuk Yayınevi, Ankara, 2018.
- DURSUN, Selman: “Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Polis Dergisi*, 2003, Sayı 36, s. 441-447.
- GİRİTLİ, İsmet: “Devlet Memurları Kanunu Tasarısı ve Bazı Eksiklikleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1964, Cilt 30, Sayı 1-2, s. 3-12.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: “İdari Ceza Hukuku ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1963, Cilt 18, Sayı 2, s. 115-182.
- GÖZLER, Kemal / KAPLAN, Gürsel: *İdare Hukukuna Giriş*, 26. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut: *İdare Hukuku*, 13. Baskı, Doruk Kitabevi, Ankara, 2019.
- HATİPOĞLU, Mehmet / SARICALAR, A. Cahit: “Memur Disiplin İşlemlerinde Amaç Unsuru”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 28, Sayı 2, s. 675-711.
- KAMAN KARAN, Nur: *Devlet Memurluğunun Sona Ermesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- KARAARSLAN, Mehmet: “Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 58, Sayı 1, s. 95-138.
- KEYMAN, Selahattin: *Hukuka Giriş ve Metodoloji*, Doruk Yayınları, Ankara, 1981.
- KORKMAZ, Kadir: “Takdir Yetkisinin Disiplin Hukukunda Kullanımı ve Yargısal Denetimi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 13, Sayı 1, s. 241-252.
- LİVANELİOĞLU, Ö. Asım: *Memur Disiplin Hukuku*, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları-1, Ankara, 2003.
- MALKOÇ, İsmail: “Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1989, Sayı 4, s. 586-599.
- ONAR, S. Sami: *İdare Hukukunun Umumi Esasları, II. Cilt*, 3. Baskı, İstanbul Tercüme ve Neşriyat Bürosu, İstanbul, 1966.
- PINAR, İbrahim: *Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999.
- PINAR, İbrahim / ÇALIŞKAN, Öner: *Açıklamalı-İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- SAĞLAM, Mehmet: *Türk Personel Hukukunda Disiplin Suç ve Cezalarına İlişkin Esaslar ve Uygulaması*, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara, 2003.
- SELÇUK, Sami: *Dolandırıcılık*, Yasa Yayınları, İstanbul, 1982.
- TURABİ, Selami: “Hukukumuzda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı ve Bir Öneri”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2012, Cilt 7, Sayı 19, s. 153-172.